

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ПРАВА ТА ЛІНГВІСТИКИ

Актуальні проблеми аграрного, земельного, екологічного та природоресурсного права: теорія та практика

Круглий стіл, присвячений до дня юриста України

Збірник наукових праць

5 жовтня 2021 року

Біла Церква

2021

Список літератури

1. Основи підприємницької діяльності та агробізнесу. За ред. М. М. Ільчука. – К.: Вища освіта, 2017. – 398 с.
2. Станкевич Н.Г.. Комерційне право: Тексти лекцій / Н.Г. Станкевич. –Гродно: ГрГУ, 2012. – 147 с.
3. Веденин Н.Н. Аграрное право: Учебник. – М.: Юриспруденция, 2014. – 640 с.
4. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV [Електронний ресурс] // Відомості Верховної ради України, Режим доступу:<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/436-15>
5. Корнієнко Г.С. Особливості договорів з матеріально-технічного забезпечення товаровиробників АПК / Правові проблеми екології та аграрного права, – 2009

УДК 349.6

ВЛАСЕНКО І. В., магістрант 2-го року навчання

Науковий керівник – **ОБІУХ Н.М.**, к. ю. н.

Білоцерківський національний аграрний університет

ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ДОЗВОЛІВ У СФЕРІ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

В сучасних умовах розвитку екологічного права дозволи виступають важливим засобом регулювання використання природних ресурсів. При цьому дозволи встановлюють не лише право на здійснення певного виду природокористування, але й зобов'язання щодо належного виконання правил природокористування, дотримання природоохоронних норм. Тому питання дозвільного регулювання природокористування має особливий інтерес для наукового пізнання та дослідження. У статті проаналізовано поняття документів дозвільного характеру, які мають місце у сфері природокористування.

Ключові слова: дозволи, природні ресурси, право природокористування, природоресурсні відносини, спеціальне природокористування.

Використання природних ресурсів є необхідною умовою існування людини. Кожен з нас використовує природні ресурси для задоволення життєво важливих потреб, адже неможливо уявити життя людини без атмосферного повітря, води, землі, надр, лісів тощо. Природа забезпечує нас основними

факторами нашого повноцінного життя. Також природні ресурси є цінним економічним ресурсом для розвитку промисловості та сільського господарства. Тому використання природних ресурсів є різноплановим та комплексним.

Одним із основних принципів, які визначені в екологічному національному законодавстві, є принцип збалансованого та раціонального використання природних ресурсів. Говорити про раціональне природокористування можна тоді, коли використання природних ресурсів здійснюється такими способами, які забезпечують можливості їх природного відтворення. Оскільки більшість природних ресурсів є вичерпними, або такими, що здатні відновлюватись протягом тривалого часу, необхідно підтримувати стале використання природних ресурсів при здійсненні землекористування, водокористування, надрокористування, лісокористування тощо.

З цього приводу можна навести таку важливу норму, яка викладена у Стокгольмській декларації ООН: «людина несе особливу відповідальність за збереження й розумне управління продуктами живої природи та її середовища, які в даний час знаходяться під серйозною загрозою у зв'язку з низкою несприятливих факторів. Тому охорона природи, включаючи живу природу, повинно займати важливе місце при плануванні економічного розвитку» [1].

Відносини людини і навколишнього середовища з точки зору використання її основних природних ресурсів становлять зміст природокористування. В юридичній літературі природокористування розглядається насамперед як правовий інститут, який охоплює правові норми різних природоресурсних галузей (земле-, надро-, водо-, лісокористування тощо). Тому природокористування слід вважати комплексним інтегрованим правовим інститутом, оскільки регулюється нормами земельного, водного, надрового, лісового, фауністичного, природно-заповідного права.

Необхідно зазначити, що право природокористування за змістом може бути загальним і спеціальним. Види права природокористування визначаються у статті 38 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» [2]. Право загального використання природних ресурсів може здійснювати кожний громадянин для задоволення життєво необхідних потреб (естетичних, оздоровчих, рекреаційних, матеріальних тощо) безоплатно, без надання спеціальних дозволів. В той же час *право спеціального використання природних ресурсів* – це право, яке здійснюється громадянами та юридичними особами на підставі спеціальних дозволів, зареєстрованих у встановленому порядку, за відповідну плату для здійснення виробничої та іншої діяльності.

Отже, спеціальне природокористування виникає лише на підставі спеціального дозволу, виданого уповноваженим органом державної влади, який надає право на здійснення використання певного природного ресурсу. Таким чином, дозвіл на використання природного ресурсу є обов'язковою умовою здійснення спеціального природокористування.

На сьогодні в екологічному праві України існує складна система регулювання відносин спеціального природокористування, яка поєднує різні,

по-суті протилежні, способи та типи правового регулювання: адміністративні й цивільно-правові. Основними правовими засобами, формами регулювання на етапі набуття права використання природних ресурсів та в процесі його реалізації виступають документи дозвільного характеру та різноманітні договірні конструкції.

Дозволи є засобом прямого адміністративного впливу на суб'єкта відповідних відносин, які зобов'язують його діяти певним чином. Дозвільні документи, що видаються на конкретний вид природокористування, засвідчують здатність та надають право на його здійснення, закріплюючи цим самим спеціальну правосуб'єктність природокористувача. За словами Н.Р. Кобецької, безумовна цінність дозвільного регулювання визначається його метою та завданнями, спрямованими на забезпечення екологічної безпеки господарського освоєння природних ресурсів, запобігання проявам негативного впливу на природні об'єкти, необґрунтованого використання елементів природи, здійснення фіксації, обліку суб'єктів, видів, меж використання природних ресурсів [3, с. 42].

Для того, щоб з'ясувати ознаки дозвільних документів у сфері природокористування, проаналізуємо поняття «дозвільний документ». Слід зазначити, що дозвільні документи є результатом певної адміністративної процедури, яку здійснюють уповноважені органи державної влади. Застосовуються у сфері господарювання і визначаються в рамках Закону України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності». Згідно статті 1 даного Закону «документ дозвільного характеру – це дозвіл, висновок, рішення, погодження, свідоцтво, інший документ в електронному вигляді, який дозвільний орган зобов'язаний видати суб'єкту господарювання у разі надання йому права на провадження певних дій щодо здійснення господарської діяльності або видів господарської діяльності та (або) без наявності якого суб'єкт господарювання не може проваджувати певні дії щодо здійснення господарської діяльності або видів господарської діяльності» [4].

Дозвільні документи також широко застосовуються у регулюванні відносин, які виникають в сфері охорони навколишнього середовища та використання природних ресурсів. Оскільки переважна більшість природних ресурсів перебуває у державній власності, дозволи виступають способом передачі права на використання природних ресурсів іншим суб'єктам. Основну групу дозволів у сфері екологічних дозвільних документів становлять природоресурсні дозволи. У природоресурсних дозволах визначається мета використання природного ресурсу (природного об'єкта), ліміти на його використання, а також термін, протягом якого суб'єкт може використовувати природний ресурс.

Зокрема, як визначено в пункті 5 постанови КМУ «Про порядок видачі дозволів на спеціальне водокористування» від 13.03.2002 р. № 321 у дозволі зазначаються: 1) найменування органу, що його видав; 2) назва та код водного об'єкта, водогосподарської ділянки; 3) ліміти забору води, використання води

чи скидання стічних вод; 4) інші характеристики водокористування; 5) умови спеціального водокористування; 6) відомості щодо природоохоронних заходів та строки їх реалізації; 7) строк, на який видано дозвіл [5].

В окремих випадках для здійснення природокористування і справді вистачає лише дозволу, однак у переважній більшості випадків здійснення використання природних ресурсів передбачає необхідність оформлення й інших правових документів. Так, для отримання права на здійснення спеціального лісокористування (права заготівлі деревини), а також для більшості видів спеціального надрокористування слід попередньо отримати в користування земельну ділянку, належним чином оформивши таке надання (державний акт, договір тощо).

Для здійснення ставкового фермерського господарства спочатку потрібно отримати в оренду земельну ділянку із водним об'єктом в порядку, визначеному у статті 51 Водного кодексу України, а вже потім отримати дозвіл на спеціальне водокористування. Крім того, оскільки рибне фермерське господарство передбачає вирощування та розведення водних живих організмів в умовах аквакультури необхідно також оформити *дозвіл на спеціальне використання водних біоресурсів*. Порядок видачі такого дозволу регулюється постановою КМУ від 30.10.2013 р. № 801 «Про затвердження Порядку видачі дозволу на спеціальне використання водних біоресурсів у рибогосподарських водних об'єктах (їх частинах)».

Основною особливістю природоресурсових дозволів є те, що вони насамперед виступають правовими формами передачі державою та іншими суб'єктами, зокрема власниками природних ресурсів, права користування визначеною частиною природного об'єкта. Як зазначається в науковій літературі щодо дозволу на спеціальне використання дикої фауни, його значення полягає в тому, що він є згодою власника на припинення свого права, а також у деяких випадках виконує роль акта, який засвідчує право власності осіб на добути об'єкти. Таким чином, дозвіл є не лише підставою виникнення відповідних правовідносин, а й юридичним титулом зміни власника [6, с. 11].

На основі аналізу змісту і структури природоресурсних дозволів можна виокремити спільні для всіх них ознаки й елементи, а саме:

1. Природоресурсні дозволи засвідчують право на здійснення певного виду спеціального використання природних ресурсів, причому на кожний вид природокористування (лісо-, водо-, надрокористування, використання об'єктів тваринного й рослинного світу) видається окремий дозвіл. Більшість видів природоресурсних дозволів посвідчують право на використання того чи іншого природного ресурсу. Так, лісорубний квиток видається виключно на рубку лісу, ліцензія – на добування мисливських тварин (причому визначених видів) у порядку здійснення мисливства. Вказівка на конкретний вид спеціального використання є обов'язковим пунктом дозволу на спеціальне використання водних біоресурсів у рибогосподарських водних об'єктах (їхніх частинах).

2. Природоресурсні дозволи передбачають визначену мету

природокористування. Наприклад, бланк дозволу на спеціальне водокористування передбачає зазначення мети використання водного об'єкта: господарсько-побутові, рибогосподарські, сільськогосподарські, лікувально-оздоровчі, виробничі потреби тощо.

3. Природоресурсні дозволи визначають межі поведінки природокористувачів, установлюючи ліміти, обсяги, територію, способи використання природних ресурсів та інші подібні параметри. Так, у спеціальному дозволі на користування надрами обов'язково зазначаються відомості про ділянку надр, що надається в користування, із зазначенням її назви, місцезнаходження, координат, площі та в разі потреби обмежень щодо глибини використання; вид корисної копалини відповідно до переліків корисних копалин загальнодержавного та місцевого значення, особливі умови користування надрами тощо.

4. Природоресурсні дозволи мають строковий характер і визначають конкретний термін користування природними ресурсами (об'єктами) у межах граничних установлених законодавством строків. Зокрема, строк дії дозволу на спеціальне використання водних біоресурсів у рибогосподарських водних об'єктах (їхніх частинах) становить п'ять років, а строк дії дозволу на спеціальне використання водних біоресурсів за межами юрисдикції України не може перевищувати 12 календарних місяців.

5. Персональний характер природоресурсних дозволів зумовлений тим, що вони видаються з урахуванням особливостей окремого природокористувача та не передбачають можливостей їх вільної передачі (продажу) іншим суб'єктам. Відповідно до ч. 6 ст. 16 Кодексу України про надра, власник спеціального дозволу не може дарувати, продавати або в інший спосіб відчужувати права, надані йому спеціальним дозволом на користування надрами, іншій юридичній чи фізичній особі, в тому числі передавати їх до статутних капіталів створюваних за його участю суб'єктів господарювання, а також вноситись як вклад у спільну діяльність [7].

6. Для природоресурсних дозволів характерна письмова уніфікована форма, обов'язкові реквізити. Обов'язковими реквізитами дозволів є їхній реєстраційний номер (для лісорубного та лісового квитків серія), дата видання, підпис уповноваженої особи, печатка. Дозволи – це документи суворої звітності, які повинні належним чином реєструватись, обліковуватись і зберігатись. Дозвіл, у якому не заповнені всі реквізити, відсутні підпис, печатка, номер реєстрації, повинен визнаватися недійсним, а використання природних ресурсів на підставі такого дозволу є протиправним і передбачає застосування відповідних санкцій.

Отже, природоресурсний дозвіл можна визначити як результат волевиявлення компетентних суб'єктів (власників природних ресурсів або уповноважених ними осіб), спрямований на передання права користування визначеною частиною природного ресурсу з дотриманням передбачених законодавством і конкретизованих дозволом умов використання цього виду

природного ресурсу в установлених межах [8, с. 196].

Залежно від мети та змісту здійснення права природокористування можна виділити такі види екологічних дозволів:

1) природоресурсні ліцензії – це спеціальні дозволи на використання й охорону земель, водних, лісових ресурсів, надр, об'єктів тваринного й рослинного світу, територій та об'єктів природно-заповідного фонду;

2) ліцензії по відтворенню природних об'єктів – спеціальні дозволи, що видаються певним суб'єктам для проведення робіт по відтворенню та відновленню лісів та нелісової рослинності, рибних ресурсів, деяких видів тварин, які є об'єктом полювання;

3) спеціальні дозволи, що видаються на здійснення господарської діяльності, в результаті якої може бути заподіяна шкода навколишньому середовищу (будівництво, реконструкція, експлуатація промислових, сільськогосподарських, транспортних та інших підприємств, застосування пестицидів та мінеральних добрив, поводження з небезпечними відходами тощо).

Висновки. Аналіз правового регулювання дозвільної системи у сфері спеціального використання природних ресурсів дає підстави сформулювати такі її особливості: по-перше, природоресурсні дозволи є правовими формами передачі державою та іншими власниками природних ресурсів права користування визначеною частиною природного об'єкта; по-друге, видача дозволів, з одного боку, забезпечує легалізацію використання природних ресурсів, а з іншого – регулює, визначає порядок його здійснення; по-третє, дозвільні документи у сфері природокористування посвідчують здатність та надають право на здійснення певного виду природокористування на підставі спеціального дозволу.

Список використаної літератури:

1. Декларація Конференції з проблем навколишнього середовища (Стокгольмська декларація) : Організація Об'єднаних Націй, 16 червня 1972 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_454#Text

2. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 р. № 1264-XII (в редакції від 01.01.2021). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text>

3. Кобецька Н. Р. Правовий режим використання природних ресурсів : поняття та особливості. *Екологічне право України: наук.-практ. журнал.* 2016. № 3-4 С. 37–43.

4. Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності : Закон України від 06.09.2005 р. № 2806-IV. *Відомості Верховної Ради України.* 2005. № 48. Ст. 483.

5. Про затвердження Порядку видачі дозволу на спеціальне водокористування : постанова Кабінету Міністрів України від 13.03.2002 р. № 321. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/321-2002-%D0%BF#Text>

6. Тихий П. В. Еколого-правове регулювання спеціального використання дикої фауни : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06. Харків, 2000. 21 с.

7. Кодекс України про надра: Закон України від 27.07.1994 р. № 132/94-ВР (в редакції від 26.08.2021). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/132/94-%D0%B2%D1%80#Text>

8. Кобецька Н. Р. Природоресурсні дозволи в системі документів дозвільного характеру. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*, 2016. Вип. 36 (1). С. 193-196.

УДК 330.322

ВОЙТКО В.О., магістрант 2-го року навчання

Науковий керівник – **КОВАЛЬЧУК І.В.**, к.ю. н.

Білоцерківський національний аграрний університет

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ

У статті проаналізовано сучасні нормативно-правові основи інвестицій в аграрний сектор України, виявлено та узагальнено ключові проблеми залучення інвестицій в аграрний сектор економіки та охарактеризовані основні чинники, що їх зумовлюють

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна діяльність, інвестиційна політика держави, аграрний сектор економіки, аграрні підприємства.

Одним із питань розвитку економіки аграрного сектору в сучасній Україні є забезпечення сільського господарства необхідними фінансовими та матеріальними ресурсами, основним джерелом яких є інвестиції. В даний час Україна перебуває в інвестиційній кризі, яка характеризується зниженням інвестиційної активності суб'єкта господарювання через низький рівень активності інвесторів. Через це несприятливий інвестиційний клімат у країні, що, у свою чергу, виник через нестабільне та надто ризикове економічне становище країни.

В економіці аграрного сектору України в умовах дефіциту інвестиційних ресурсів та обмежених можливостей державної підтримки інвестування та наявності високого рівня ризиків для здійснення інвестиційної діяльності, інвестиційну політику держави необхідно направити на впровадження ефективних механізмів залучення вітчизняного та іноземного капіталу, стимулювання та створення ефективною системи контролю інвестиційними

ЗМІСТ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ АГРАРНОГО, ЗЕМЕЛЬНОГО, ЕКОЛОГІЧНОГО ТА ПРИРОДОРЕСУРСНОГО ПРАВА: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ СТРАХУВАННЯ ПРОДУКЦІЇ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

Білоус О.С. С. 3

ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВА ВЛАСНОСТІ НА ЗЕМЛЮ
ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Білоус Р.С. С. 9

ОСОБЛИВОСТІ ДОГОВОРІВ В СФЕРІ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Бодрик О.М. С. 13

ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ДОЗВОЛІВ У СФЕРІ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ЗА
ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Власенко І.В. С. 18

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ В
АГРАРНОМУ СЕКТОРІ

Войтко В.О. С. 24

ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ РЕГУЛЮВАННЯ ОРГАНІЧНОГО
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА КРАЇН ЄВРОПИ

Гарнага П.Є. С. 28

ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПРИ ВИКОРИСТАННІ
МІНЕРАЛЬНИХ ДОБРИВ: ЕКОЛОГО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Горлова Д.В. С. 35

ТЕНДЕНЦІЇ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПРАВОСВІДОМОСТІ ПРАЦІВНИКІВ
АГРАРНОЇ СФЕРИ В ПЕРІОД СОЦІАЛЬНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Кавун М.О. С. 40

ОСОБЛИВОСТІ ВІДМЕЖУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПРОТИ
ДОВКІЛЛЯ ВІД КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПРОТИ ВЛАСНОСТІ

Колісник Є.О. С. 45

ПРОБЛЕМА ВИЗНАЧЕННЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ЕКОЛОГІЧНИХ БІЖЕНЦІВ В
МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ

Кононюк П.О. С. 50

ОСОБЛИВОСТІ ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

Король О.О. С. 58